

**АЛАЯР ДОСНАЗАРОВ ҲӘМ 1924-ЖЫЛҒЫ
ҚАРАҚАЛПАҚ АВТОНОМИЯСЫ:
ДӘҰИРЛЕР АСА БИР НӘЗЕР.**

Н.Анмбетов.

**ӨзР Илимлер Академиясы Қарақалпақстан бөлім
президентінің баслығы, академик,**

А.Джумашев.

Тарих бөлімінің баслығы, тарих ғалымының кандидаты.

**АЛАЯР ДОСНАЗАРОВ ҲӘМ 1924-ЖЫЛҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ
АВТОНОМИЯСЫ:
ДӘҰИРЛЕР АСА БИР НӘЗЕР**

Мәмлкетимиздің көп әсирлик тарийхынан дәрек беріуши кең қатламлы үрп-әдет хәм дәстүрлер Қарақалпақстан халқының өзине тән раўажлануы жолын басып өткени ҳаққында гүўалық береди.

Ғәрезсизлик жылларында усындай уллы, бийбаҳа мийрасларымыздың көпшилик бөлеги қайта тикленип, халқымыздың еркинлиги хәм ғәрезсизлиги ушын өз өмирин бағыш еткен инсанлардың исмлерин яд етиў ийгиликли дәстүрге айланып үлгерди.

Қарақалпақстан тарийхында терең из қалдырған көрнекли шахслардың бири Аллаяр Досназаров болып табылады (1896-1937-жж.). Елимиз тәғдиринде

бурылыс жасаған бул мәмлекетлик ғайраткердің өмири хәм алып барған жумыслары туўралы әдеўир мийнетлер жазылған, деген менен, оның өмирбаянын да еле толық үйренилмеген бетлер де ушырасады. Аллаяр Досназаров 1896-жылы Әмиўдәрья бөлиминиң Шымбай уездине қараслы Көкөзек волостының Тербенбес деген жеринде (хәзирги — Қараөзек районының аймағы) дүньяға келген.

Ол жаслайынан-ақ турмыстың аўыр қыйыншылықларын басынан өткереди, жалланба исши болады. Аллаяр Досназаров көп балалы шаңарақтан шыққан, жетерли саўат ала алмаған жигит туўған аўылынан узақ жерлерге талап излеп кетеди: Петро-Александровск (хәзирги Төрткүл) хәм Хийўада жумыс ислеп жүрип, өзиниң дүньяқарасын кеңейтеди, турмыс тәжирийбесин топлайды, жәмийетлик раўажланыўдың сүренли қуйынларына араласады.

Аллаяр Досназаров XX әсирдің биринши ярымындағы мәмлекетлик- сиясий искерлер арасында қарақалпақ халқынан шыққан дәслепки миллий ўәкиллериниң бири. Әпиўайы аўыллық жерде туўылып-өскен Аллаяр қыйын балалықты хәм өспиримликти басынан кеширди, лекин өзиниң мийнет сүйгишлиги, сабыр-тақатлылығы хәм тәбийий таланты арқалы хәр қандай қыйыншылықты да жеңип өтиўге умтылды.

Әдалатқа хәм теңликке умтылыў хәр бир халық, хәр бир миллетке тән қәси-йет. 1920-жылдың басларында пүткил Түркистандағы сыяқлы, Қарақалпақстанда қыйын жағдай жүзеге келген бир ўақытта Аллаяр Досназаров өзиниң оқыўын таслап, туўған жерине қайтып келеди хәм изден шыққан халық хожалығын қайта тиклеўге қатнасады. Бул дәўирде қарақалпақлар журты жасалма тәризде екиге бөлинген еди. 1924-жылы Орта Азияда миллий-аймақлық шегаралаў сиясаты басланған ўақытта А.Досназаров бириншилерден болып қарақалпақ халқына миллий автономия берилиўи зәрүр екенлиги ҳаққындағы мәселени көтерип шығады. Оның Қарақалпақстан тарийхындағы қәдири хәм әхмийети де әйне усыннан ибарат. Оның өзи хәм заманласларының тәғдири жүдә аўыр болды, олар куўғынға ушырады, айыпсыз қамаққа алынды, сиясий куўдалаўлардың қурбаны болды, лекин биз сол ўақыттағы тоталитар система дәўиринде қурбан болған инсанлардың атын хұрмет пенен еслеймиз.

Қарақалпақ халқының садық перзенти сыпатында ол өз халқын совет хұкиметиниң идеяларында өз сәўлесин тапқан колониал режимниң жәбир-зулымлықларынан азат етиў жолларын изледди. 1918-1921-жыллары Биринши Түркистан армиясының 3- хәм 4-полк-ларының кавалериялық эскадрон курамында қарақалпақ аўылларына шабыўыл жасап турған Жөнейтхан басшылығындағы яўмытларға қарсы әскерий операцияларға қатнасады. Аллаяр Досназаровтың жәмийетлик-сиясий искерлиги 1921-жылдың орталарына туўра келеди, яғный оның мәмлекет алдындағы сиясий хызмети

Түркистан КП 6 үлке съездине делегат болып сайланыуынан басланады. Сол жылдың өзінде А.Досназаров Шығыс халықтарының коммунистлик Университетине оқыуға атланады. Бирақ бир жылдан кейин оны Қоңыратқа партия жумысына жибереди. 1923-жылы болса Әмиўдәрья комитетине өтеди. 1924-жылы А.Досназаров Әмиўдәрья областлык партия комитети қадағалаў комиссиясының баслығы болады.

А.Досназаровтың жәмийетлик-сиясий искер сыпатындағы шөлкемлестириўшилиқ таланты 1924-жылғы Орта Азиядағы Миллий мәмлекетлик шегаралаў дәўиринде көзге тасланады: әйне оның ис-хәрекетиниң нәтийжесинде бирден-бир миллий административлик аймақлык дүзилме — Қарақалпақ автономиялық областы дүзилди, әйне оның күш-ғайраты нәтийжесинде жаңа жәмийетлик-сиясий шараятларда Қарақалпақ мәмлекетшилигиниң тиклениўине тийкар жаратылды. 41 жыл жасап өткен А.Досназаров Қарақалпақстан тарийхында өшпес из қалдырды. Оның өмиринен бир эпизод — қарақалпақ халқы ушын автономияны алыўдағы роли хәм әхмийети — хәр тәрәплеме хәм терең изерт-леўди талап етеди.

Орайлық Азия халықлары тарийхында миллий мәмлекетлик шегаралаў сиясаты бүгинги күндеги мәмлекетлик аймақлардың пайда болыўына үлкен тәсир жасады. Усы сиясат нәтийжесинде дүньяның сиясий картасында Өзбекстан, Түркменстан, Қазақстан, Тәжикстан, Қырғызстан хәм Қарақалпақстан сыяқлы республикалар пайда болды.

Егер де бул тарийхий хәдийсени кеңирек алып қарайтуғын болсақ, 1924-жылы 10-март-та Түркистан КП Орайлық комитетиниң, РКП (б) Орта Азия бюросының хәм Түркистан Орайлық Атқарыў Комитети Президиумы мәжилисиниң күн тәртибинде «Түркистанның миллий аймақлык шегараланыўы ҳаққында»ғы мәселе қаралады. Кейинирек, 1924-жылы 5-апрельде большевиклердиң Россия коммунистлик партиясы Орайлық комитети сиясий бюросының дәслепки мәжилисинде Орта Азия-ның миллий шегараланыўы ҳаққындағы Орта Азия бюросының усынысы қарап шығылады. 1924-жылы 12-июньдеги шешимге муўапық дүзилип атырған республикалардың шөлкемлестирилиўи бойынша ўазыйпа Орта Азия бюросына тапсырылады. 1924-жылы июнь айының орталарында радиодан Түркистан большевиклери КП Орайлық Комитетиниң жуўаплы хаткери И.М.Варейкистиң Ташкенттен хабары еситтириледи. Ол Орта Азияда миллий мәмлекетлик қурылыстың кеңейиўи миллий шегаралаўдың зәрүрлигин келтирип шығар-ғанлығын хабарлайды, яғный Түркистан, Бухара хәм Хорезм аймағында Өзбекстан, Түркменстан, Қырғызстан (хәзирги Қазақстан — авт.) республикаларының дүзилиўи кереклигин айтады. Бул жерде Қазақстан РСФСР қурамындағы автоном совет социалистлик республикасы сыпатында дүзилгенлигин хәм соның менен биргеликте

Қарақырғыз (хәзирги Қырғызстан — авт.) хәм Тәжик автоном областларының дүзилгенлигин айрықша атап өтиў зәрүр.

Миллий шегараланыў идеясын кең түрде үгит-нәсиятлаў хәм ен жайдырыў ушын, сондай-ақ, жаңа мәмлекетлик дүзилмени додалаў хәм ислеп шығарыўға кең халық массасын тартыў мақсетинде Орта Азия бюросы миллий шегараланыўдың улыўма тезислерин барлық партия жыйналысларында талқылаўды усыныс етеди. Бул жерде дыққат қаратыўымыз керек болған нәрсе соннан ибарат, «кең халық массасы» дегенде «партия жыйналысларына» белсене қатнасыўшылар нәзерде тутыл-ған. Партиялық додалаўлар кампа-ниясын дәрхал баслап, 25-август-қа шекем тамамлаў зәрүр еди. Соның менен бирге, 1-сентябрьге шекем жоқарыдағы барлық талқылаўлардың жуўмақлары шығарылып, партияның областлық комитетлериниң Пленумлары шақырылыўы тийис еди.

Бул жерде миллий шегараланыў мәселелерин қойыў тәртиби көрип шығылды хәм төмендеги ўазыйпалар тастыйықланды:

«1. Миллий шегараланыў менен байланыслы болған барлық мәселелер Оргбюроның дәслепки талқылаўына қойылыўы керек, соң оларды РКП (б) Орайлық Комитетиниң сиясий бюросының додаланыўына өткерий зәрүр.

Базы мәселелердиң дизимин таярлаўды РКП (б) ның Орта Азия бюросына тапсырыў керек, соның менен бир ўақытта басшылардың өз жуўапкершилиги астында барлық миллий комиссияларға усы жылдың 1-октябринде саат 10 ға шекем Орайлық Азия бюросына РКП (б) Орайлық Комитети Оргбюросына усынылыўы керек болған тийкаргы мәселелердиң дизимин усыныўы шәрт». Бул ўақытта Ташкент қаласында жүрген А.Досназаров барлық жүз берип атырған ҳәдийселердиң орайында болып, Әмиўдәрья областы басшыларының болып атырғын ўақыяларға мүнәсибетин күтип отырмастан, Қарақалпақ автоном областын дүзиў процесине белсене кирисип кетеди. Август айының орталарына келип бул мәселе Түркистанның шегараланыўы бо-йынша миллий комиссияның жыйналысларында, ҳәкимияттың орайлық органларында қызғын додалана баслайды. Бары-жоғы еки айдан көбирек ўақыт ишинде Қарақалпақ мәмлекетшилиги ҳаққындағы мәселе шешиледи. Лекин қандай таласлы, тартыслы айлар болды дейсиз! Буны да толығырақ айтып өтиўге туўра келеди.

А.Досназаров Әмиўдәрья областының қарақалпақлары атынан Орта Азия бюросына баянат жазады: «Әмиўдәрья областында 6 жылдан бери совет-партия ҳүкимети ис жүргизбекте. Мениң биринши миннетим — Әмиў-дәрья областындағы халықтың арасында мәдений-ағартыўшылық ислериниң төмен екенлигин айтып өтиўим зәрүр. Түркистан республикасы бүгинги күнге шекем бул жағдайға айрықша дыққат аўдармады хәм сол себепли Әмиўдәрья

областында жасаушы қарақалпақ халқы хәзирге дейин қоңсы халықлардың жағдайы менен салыстырғанда жәбирленген хәм қалақ аўхалда қалмақта...

Жоқарыдағы көрсетилген кемшиликлерге сизин дыққатыңызды қаратқан халда, Орта Азия бюросынан Әмиўдәрья областы ушын, әсиресе, жергиликли қарақалпақ халқы ушын төмендеги илажларды әмелге асырыўды өтиниш етемен. Қарақалпақ автоном областын дүзиў зәрүр».

А.Досназаров өз баянатының басында қарақалпақлар ушын автономия дүзиў ҳаққында өтиниш пенен мүрәжат еткен болса, баянат соңында буны талап етеди хәм былай деп жазады: «Хәзирги ўақытта миллий белгилерине көре Орта Азия республикаларының шегараланыўына байланыслы қарақалпақ халқы да Орта Азияның басқа халықлары қатарында автоно-миялық ҳуқықты талап етеди».

Бул процесстеги кейинги қадем Орта Азия республикаларының хәм автономиялы областларының миллий шегараланыўы бойынша аймақлық комиссияның 1924-жылы 16-августтағы Пленумы болды. Онда қарақалпақ мәселеси бойынша киши комиссияның қурамы сайланды хәм оған А.Досназаров комиссия хаткери сыпатында кирди. Усы киши комиссияның биринши жыйналысы 1924-жылы 19-августта шөлкемлестирилди. Жыйналыста А.Досназаров «Өз алдына Қарақалпақ автоном областын ажыратыў ҳаққында» атлы тийкарғы баянат пенен шығып сөйлейди. Соң оның баянаты тийкарында төмендеги бир неше қарарлар қабыл етиледи: «Әмиўдәрья областында жасаушы халықтың басым көпшилиги қарақалпақлар екенлигин итибарға ала отырып, 1921-жылы Хорезм республикасына тийисли болған Қоңырат қаласын хәм Хожели областын қосып алыў шәрти менен автоном областын дүзиў керек.

Төрткүл, Шейх-аббаз хәм Шорахан районлары бойынша жүзеге келген тартыслы мәселелер ашық қалдырылсын, жойбар хәм картаны ислеп шығыў ушын керекли техникалық күш табыў А.Досназаровқа тапсырылсын.

Жыйналыс баслығы-Калугин

Хаткер-Досназаров».

1924-жылы 21-августта Орта Азия бюросы Пленумының нәўбеттеги жыйналысы болып өтеди. Бул ўақытта Қарақалпақ областының шегарасы ҳаққындағы мәселе еле шешилмеген еди. Шегаралар тастыйықланғаннан соң ғана қарақалпақлар аймағын автоном область сыпатында жаңадан пайда болған республикалардан қайсысының қурамына өткерий кереклиги туўралы мәселени шеший зәрүр еди. Сол жылы 25-августта Түркистан КП Әмиўдәрья областлық-қалалық комитети атқарыў бюросының мәжилисинде «Миллий

шегараланыў мәселеси бойынша комиссия қурамына киргени ҳаққында мәлимлеген жолдас Досназаров ҳаққында»ғы мәселе қаралады. Усы мәлимлеме тийкарында төмендеги шешим қабылланады: «шегараланыў мәселеси бойынша комиссия қурамына киргени ҳаққындағы А.Досназаровтың өзинен алынған бир қатар телеграммаларға байланыссы, бундай әҳмийетли мәселе бойынша комиссияға Досназаровтың ағза сыпатында кириўине қатаң қарсылық көрсете отырып, Түркистан КП Орайлық Комитетине телеграф хабары жиберилсин, оның үстине қарақалпақлар А.Досназаровты өзиниң ўәкили сыпатында тән алмайды». Бул хўжетти Напесов, Сидоренко ҳәм Воробьев имзалаған.

Бул хўжеттен кейин Төрткүлден Ташкентке, қырғыз (қазақ) ўәкилханасындағы А.Досназаровқа жасырын телеграмма жибериледи. Бул телеграммада төмендегилер айтылған еди: «... Шымбай халқының жарлы қатламы сизге ҳәм Бекимбетовке исенеди, өзиңиздиң биринши ўәдеңизде қатаң турың ҳәм оны әлбетте, әмелге асырың. Областлық атқарыў комитети Президиумы ағзасы Қурбанаев, қарақалпақ Беканов». Усы бир ғана мысалдың өзи де А.Досназаровтың қандай ишки сиясий қарама-қарсылықларды басынан кеширгенлигин айқын көрсетеди.

Зеленскийдиң басшылығында 1924-жылы 6-сентябрь күни саат 11 ден 20 минут өткен ўақытта Орта Азияның миллий шегаралаў бойынша аймақлық комиссияның жыйналысы ашылады. Онда Калугинниң баянаты ҳәм Досназаровтың «Қарақалпақ автоном областы ҳаққында» атлы қосымша баянаты тыңланады. Бул баянат жыйналыста қызғын тартысты келтирип шығарады. Жыйналыс даўамында А.Досназаров сораўларға жуўап бериў ушын ҳәм қойылған мәселе бойынша өзиниң пикирин дәлиллеў мақсетинде 5 мәрте шығып сөйлеўге мәжбүр болады.

Ол өзиниң баянатында төмендегилерди айтады: «Қарақалпақлар ҳеш кимге белгисиз еди, ал, енди олар белгили болды, егер де олар ҳуқық ҳәм мәмлекетшиликке ийе болса, миннетдар болған болар еди». Баянат соңында былай дейди: «Миллий шегаралаў хәммени миллетшил етип қойды, усыдан келип шыққан ҳалда миллий бөлшеклениўдиң болыўы сөзсиз».

А.Досназаров нәўбеттеги шығып сөйлеўлердиң биринде: «Егер де мен келмегенимде, әлбетте, бул жерде бирде-бир хызметкер болмаған ҳәм Қарақалпақ автоном областы ҳаққында улыўма сөз етилмеген болар еди. Егер не айтылғанлығын ядқа алатуғын болсақ, қарақалпақлар автономияны алыўы керек, итимал, автономия алады, себеби, олар (қарақалпақлар) бул жерде жасап атыр, ал, миллий шегаралаў олардың ҳуқықларын кеңейтеди. Қарақалпақлар автономияны инам сыпатында қабыл етпейди — интернационал сиясат Қарақалпақ автономия-сы дүзилиўи кереклигин көрсетип тур, егер де бул мәселеде басқа көзқарас үстем келсе,

қарақалпақлар Коминтерннің Орайлық комитетине шекем шағым етеди, исенимим кәмил, бизлер өз мәплеримизди қорғай аламыз хәм автономияға ийе боламыз...

...Мен қайталап айтаман — Қарақалпақ автоном областы болыуы шәрт...

Қарақалпақ областының қайсы республикаға өтиуи мәселесине келетуғын болсақ, буны қарақалпақлардың өзлеринен сорайық», - деген сөзлер менен А.Досназаров өз баянатын жуўмақлайды.

Орта Азия республикаларының миллий шегараланыуы бойынша аймақлық комиссия қызғын додалаулардан кейин Калугин хәм Досназаровтың баянатлары бойынша төрт бәнттен ибарат қарар қабыл етеди.

«А) Хорезм республикасының Хожели хәм Қоңырат районларын, хәзирги жағдайдағы аймағы менен Қарақалпақ автоном областының қурамына өткерий зәрүр деп табылсын (11 дауыс пенен қабыл етилди).

Б) Әмиўәрья областының Шымбай уездин толығы менен Қарақалпақ автоном областы қурамына өткерилсин (бир аўыздан қабыл етилди).

В) Әмиўдәрья областының Шорахан уездин толығы менен Хорезм республикасының өзбек районларына өткерий мақсетке муўапық деп табылсын (9 дауыс пенен қабыл етилди).

Г) Қарақалпақ автоном областын қайсы республиканың қурамына өткерий кереклиги ҳаққындағы мәселе РКП ның Орайлық Комитети Орта Азия бюросына шешиў ушын жиберилсин».

Қарақалпақ автономиясын рәсмийлестириўдеги кейинги қәдем 1924-жылдың 7-сентябринде болып өткен РКП (б) ның Орайлық Комитети Орта Азия бюросының жыйналысы болды. Онда Орта Азия республикаларын миллий шегаралаў бойынша аймақлық комиссияның қарақалпақларға байланыслы қабыл етилген декларациялары тәкирар көрилди хәм тастыйықланды. Бул шешим, өз нәўбетинде, Варейкис имзалаған 1924-жыл 23-сентябрьдеги Түркистан КП Орайлық Комитетиниң хўжетлеринде де өз сәўлелениўин тапты.

Бул ўақытта Өзбекстан ССР хўкимети СССРдың Орайлық Атқарыў Комитети Президиумына Қарақалпақ автоном областын өз қурамына қосып алыўды усыныс етеди. Архив хўжетлеринде айтылыўынша, бул мәселени Қарақалпақ автоном областы, Қыр-ғызстан (Қазақстан — авт.) хәм РСФСР хўкиметлери менен тийисли органлары дәрежесинде додалаў зәрүрлиги пайда болған.

1924-жылы 12-октябрьде А.Досназаров Төрткүлден Москваға телеграмма жибереди. Бул телеграммада ол, «мәселе унамлы тәрәпке шешилди. Сиясий

бюро тастыйықлады. Шорахан уезди бизлерге тийисли болатуғын болды. Ендигиден былай Қарақалпақ автоном областы Қырғыз (Қазақ-авт.) республикасының курамына киреди. Қарақалпақ бюросының курамы областлық комитеттиң жуўаплы хаткери А.Досназаров тәрeпинен тастыйықланды. Ревкомның курамы Қудабаев тәрeпинен тастыйықланды. Жақында қайтаман. Москва Дверская гостиница Пассаж №20 хана».

Солай етип, Қырғыз (Қазақ-авт.) Қарақалпақ автоном областының дүзилгенлиги ҳаққындағы мәселеде ақырғы ноқат қойылады. Бул сиясий процесстиң басынан ақырына шекем А.Досназаровтың роли жүдә үлкен.

Соны да атап өтиўимиз зәрүр, буннан кейинги миллий-аймақлық бөлиниў процеси барысында, раўажланыўдың оптимал жолларын излеў нәтийжесинде Қарақалпақстан автономиялық областы автономиялық республикаға айландырылды ҳәм 1936-жылдың декабрь айында Өзбекстан ССРның курамына кирди.

Лекин, оның буннан кейинги тәғдири жүдә аўыр ҳәм аянышлы болды. Ол бир неше рет сүргинге, қамаққа ҳәм қуўдалаўларға ушырады. А.Досназаров қарақалпақ миллий сиясий элитасының көрнекли ўәкили еди. Туўылып өскен ана журтын раўажландырыў ушын өз өмирин пидә еткен, совет тоталитар административлик системасының қурбаны болған Қарақалпақстан халқының белгили ўәкили А.Досназаровтың басып өткен өмир жолы жасларымыз санасында пуқаралық сезимин қәлиплестириўде салмақлы орын тутады. Жалған шағымлардың ақыбетинде ол 1935-ж. 10 жылға қамалады, ал, 1937-жылы 10-ноябрь күни ИИХК (НКВД) Айырықша үшликтиң қарары менен ол ең аўыр жаза — атыў жазасына ҳүким етиледи. А.Досназаров 41 жаста еди, күш-жигери толып-тасқан, ғайратлы, үмитлери ҳәм келешекке жобалары көп еди...

Шахсқа сыйыныўшылықты әшкаралаўдың басланыўы менен 1956-жылы А.Досназаровтың иси қайтадан қаралды, бирақ, бул процесс узақ жылларға созылды. 1968-жылы 27-сентябрь күни, яғный, арадан 12 жыл өткеннен соң ғана Қарақалпақстан мәмлекетлик органларының гезектеги мүрәжатларынан соң СССР Жоқарғы судының пленумы А. Досназаров иси бойынша бурынғы ҳүким қарарларды бийкарлап, оннан суд жуўапкершилигин алып таслады. Деген менен, А. Досназаровтың толық реабилитация болыўы Өзбекстан Республикасының миллий ғәрезсизликке ҳәм Қарақалпақстан Республикасының мәмлекетлик суверенитетине ерисиўи нәтийжесинде иске асты. 1996-жылы оның туўылғанына 100 жыл толыў юбилей сәнеси кең жәмийетшилиқ тәрeпинен белгиленди, Нөкис қаласындағы орайлық көшелердиң бири А.Досназаров исми менен аталды, туўылған Ытанында оған арнап естелик орнатылды.

2006-жылы республика жәмийетшилиги А.Досназаровтың 110 жыллық юбилей сәнесин белгиледи, оған арнап Өзбекстан Илимлер академиясының Қарақалпақстан бөлиминде илимий конференция өткерилди. Конференция қарарында А.Досназаровтың атын мәңгилестириў мәселеси еле толық шешимин таппағанлығы атап өтилген еди. Мәселен, конференция өз қәўлисинде А.Досназаров мийнетлерин жыйнап, баспадан шығарыў, Нөкис қаласының темир жол вокзалының алдындағы майданда оған арнап естелик орнатыў, Қарақалпақстан тарийхында терең из қалдырған жәмийетлик-мәмлекетлик ғайраткерлер қатарында оның хұрметине музей шөлкемлестириў кереклиги туўралы усыныслар орын алған еди.

2019-жылы 28-ноябрьде Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң «Қарақалпақстанның уллы перзенти, белгили мәмлекетлик хәм сиясий ғайраткер Аллаяр Досназаровтың өмири хәм мийнет жолын жарытыў, оның естелигин мәңгилестириў ҳаққында»ғы баянлама шешими қабыл етилип, онда 2020-жылы А.Досназаровтың өмири хәм мийнет жолына бағышланған жаңа китаплар хәм буклетлерди қарақалпақ хәм өзбек тиллеринде таярлап, баспадан шығарыў, илимий-әмелий конференция шөлкемлестириў, А.Досназаров ҳаққындағы спектакльди қайта сахналастырыў, хұжжетли фильм жаратыў, Нөкис қаласы А.Досназаров көшеси бойына бюстин орнатыў нәзерде тутылған.

Н.Аимбетов.

ӨзР Илимлер Академиясы Қарақалпақстан бөлими президиумының баслығы, академик,

А.Джумашев.

Тарийх бөлиминиң баслығы, тарийх илимлериниң кандидаты.